

**Bogdan Micu**

**Radu Slăvoiu**

**Andrei Zarafiu**

# **Procedură penală**

*Editura*  
**Hamangiu**  
**2022**

# Cuprins

|                                                                 |          |
|-----------------------------------------------------------------|----------|
| <b>CAPITOL INTRODUCATIV. PROCESUL PENAL ȘI PROCEDURA PENALĂ</b> | <b>1</b> |
|-----------------------------------------------------------------|----------|

|                        |          |
|------------------------|----------|
| <b>PARTEA GENERALĂ</b> | <b>7</b> |
|------------------------|----------|

|                                                                               |          |
|-------------------------------------------------------------------------------|----------|
| <b>Capitolul I. Principiile și limitele aplicării legii procesuale penale</b> | <b>7</b> |
|-------------------------------------------------------------------------------|----------|

|                                                                                 |          |
|---------------------------------------------------------------------------------|----------|
| <i>Secțiunea 1. Principiile fundamentale care stau la baza procesului penal</i> | <i>7</i> |
|---------------------------------------------------------------------------------|----------|

|                            |   |
|----------------------------|---|
| §1. Principiul legalității | 7 |
|----------------------------|---|

|                                               |   |
|-----------------------------------------------|---|
| §2. Principiul separării funcțiilor judiciare | 9 |
|-----------------------------------------------|---|

|                              |    |
|------------------------------|----|
| §3. Presumția de nevinovăție | 12 |
|------------------------------|----|

|                                   |    |
|-----------------------------------|----|
| §4. Principiul aflării adevărului | 15 |
|-----------------------------------|----|

|                           |    |
|---------------------------|----|
| §5. <i>Ne bis in idem</i> | 18 |
|---------------------------|----|

|                              |    |
|------------------------------|----|
| §6. Principiul oficialității | 20 |
|------------------------------|----|

|                                                                    |    |
|--------------------------------------------------------------------|----|
| §7. Caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal | 22 |
|--------------------------------------------------------------------|----|

|                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------|----|
| §8. Principiul garantării dreptului la libertate și siguranță | 25 |
|---------------------------------------------------------------|----|

|                                                |    |
|------------------------------------------------|----|
| §9. Principiul garantării dreptului la apărare | 27 |
|------------------------------------------------|----|

|                                                                  |    |
|------------------------------------------------------------------|----|
| §10. Principiul respectării demnității umane și a vieții private | 29 |
|------------------------------------------------------------------|----|

|                                             |    |
|---------------------------------------------|----|
| §11. Limba oficială și dreptul la interpret | 31 |
|---------------------------------------------|----|

|                                                          |    |
|----------------------------------------------------------|----|
| §12. Principiul egalității persoanelor în procesul penal | 34 |
|----------------------------------------------------------|----|

|                                                  |    |
|--------------------------------------------------|----|
| §13. Principiul operativității în procesul penal | 35 |
|--------------------------------------------------|----|

|                                                                    |           |
|--------------------------------------------------------------------|-----------|
| <i>Secțiunea a 2-a. Limitele aplicării legii procesuale penale</i> | <i>36</i> |
|--------------------------------------------------------------------|-----------|

|                                                 |    |
|-------------------------------------------------|----|
| §1. Aplicarea în timp a legii procesuale penale | 36 |
|-------------------------------------------------|----|

|                             |    |
|-----------------------------|----|
| 1.1. Principiul activității | 36 |
|-----------------------------|----|

|                                            |    |
|--------------------------------------------|----|
| 1.2. Excepții de la principiul activității | 37 |
|--------------------------------------------|----|

|                                                   |    |
|---------------------------------------------------|----|
| §2. Aplicarea în spațiu a legii procesuale penale | 38 |
|---------------------------------------------------|----|

|                                  |    |
|----------------------------------|----|
| 2.1. Principiul teritorialității | 38 |
|----------------------------------|----|

|                                                 |    |
|-------------------------------------------------|----|
| 2.2. Excepții de la principiul teritorialității | 38 |
|-------------------------------------------------|----|

|                                                                                  |           |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Capitolul al II-lea. Acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal</b> | <b>40</b> |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----------|

|                                                       |           |
|-------------------------------------------------------|-----------|
| <i>Secțiunea 1. Acțiunea penală în procesul penal</i> | <i>40</i> |
|-------------------------------------------------------|-----------|

|             |    |
|-------------|----|
| §1. Noțiuni | 40 |
|-------------|----|

|                                          |    |
|------------------------------------------|----|
| §2. Punerea în mișcare a acțiunii penale | 41 |
|------------------------------------------|----|

|                                 |    |
|---------------------------------|----|
| §3. Exercitarea acțiunii penale | 43 |
|---------------------------------|----|

|                               |    |
|-------------------------------|----|
| §4. Stingerea acțiunii penale | 43 |
|-------------------------------|----|

|                                                                                |    |
|--------------------------------------------------------------------------------|----|
| 4.1. Fapta nu există [art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală] | 45 |
|--------------------------------------------------------------------------------|----|

|                                                                                                                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 4.2. Fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege [art. 16 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală] | 48 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

|                                                                                                                      |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 4.3. Nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea [art. 16 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură penală] | 49 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

|                                                                                                                     |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 4.4. Există o cauză justificativă sau de neimputabilitate [art. 16 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală] | 51 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

|                                                                                                                                                                                                                                                                             |           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 4.5. Lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale [art. 16 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură penală]                                     | 53        |
| 4.6. A intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică [art. 16 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală]                                        | 55        |
| 4.7. A fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii [art. 16 alin. (1) lit. g) din Codul de procedură penală] | 56        |
| 4.8. Există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege [art. 16 alin. (1) lit. h) din Codul de procedură penală]                                                                                                                                                              | 59        |
| 4.9. Există autoritate de lucru judecat [art. 16 alin. (1) lit. i) din Codul de procedură penală]                                                                                                                                                                           | 60        |
| 4.10. A intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii [art. 16 alin. (1) lit. j) din Codul de procedură penală]                                                                                                                                        | 67        |
| 4.11. Reluarea procesului penal, ulterior stingerii acțiunii penale                                                                                                                                                                                                         | 68        |
| §5. Soluțiile dispuse/pronunțate în funcție de cauzele prevăzute de art. 16 din Codul de procedură penală                                                                                                                                                                   | 69        |
| <i>Secțiunea a 2-a. Acțiunea civilă în procesul penal</i>                                                                                                                                                                                                                   | 71        |
| §1. Noțiune și subiecți                                                                                                                                                                                                                                                     | 71        |
| §2. Condițiile exercitării acțiunii civile în procesul penal                                                                                                                                                                                                                | 73        |
| §3. Dreptul de opțiune în exercitarea acțiunii civile                                                                                                                                                                                                                       | 74        |
| §4. Rezolvarea acțiunii civile în procesul penal                                                                                                                                                                                                                            | 75        |
| §5. Regula <i>electa una via</i> și excepțiile de la această regulă                                                                                                                                                                                                         | 83        |
| §6. Raportul acțiunilor în procesul penal                                                                                                                                                                                                                                   | 89        |
| <b>Capitolul al III-lea. Participanții în procesul penal</b>                                                                                                                                                                                                                | <b>93</b> |
| <i>Secțiunea 1. Dispoziții generale</i>                                                                                                                                                                                                                                     | 93        |
| <i>Secțiunea a 2-a. Competența funcțională, după materie și după calitatea persoanei a instanțelor judecătorești</i>                                                                                                                                                        | 93        |
| §1. Organizarea instanțelor judecătorești                                                                                                                                                                                                                                   | 93        |
| §2. Competența instanțelor judecătorești. Formele competenței                                                                                                                                                                                                               | 95        |
| 2.1. Formele principale ale competenței                                                                                                                                                                                                                                     | 95        |
| 2.2. Formele subsidiare ale competenței                                                                                                                                                                                                                                     | 100       |
| §3. Competența de judecată în primă instanță și în căi de atac                                                                                                                                                                                                              | 102       |
| 3.1. Judecata în primă instanță                                                                                                                                                                                                                                             | 102       |
| 3.2. Judecata în căile de atac                                                                                                                                                                                                                                              | 102       |
| §4. Compunerea completurilor de judecată                                                                                                                                                                                                                                    | 103       |
| 4.1. Compunerea completurilor la judecătorii, tribunale, curți de apel                                                                                                                                                                                                      | 103       |
| 4.2. Compunerea completurilor la Înalta Curte de Casație și Justiție                                                                                                                                                                                                        | 104       |

|                                                                                                                    |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <i>Secțiunea a 3-a. Dispoziții speciale privind competența instanțelor judecătorești</i>                           | 106        |
| §1. Reunirea cauzelor                                                                                              | 106        |
| 1.1. Cazuri de reunire                                                                                             | 106        |
| 1.2. Procedura reunirii cauzelor                                                                                   | 107        |
| 1.3. Competența în cazul reunirii cauzelor                                                                         | 108        |
| §2. Disjungerea                                                                                                    | 110        |
| §3. Schimbarea calității inculpatului                                                                              | 111        |
| §4. Excepțiile de necompetență                                                                                     | 114        |
| §5. Conflictele de competență                                                                                      | 116        |
| §6. Prorogarea de competență                                                                                       | 119        |
| <i>Secțiunea a 4-a. Competența judecătorului de drepturi și libertăți și a judecătorului de cameră preliminară</i> | 125        |
| §1. Competența judecătorului de drepturi și libertăți                                                              | 125        |
| §2. Competența judecătorului de cameră preliminară                                                                 | 126        |
| <i>Secțiunea a 5-a. Organele de urmărire penală și competența acestora</i>                                         | 126        |
| §1. Procurorii                                                                                                     | 126        |
| §2. Organele de cercetare penală                                                                                   | 131        |
| <i>Secțiunea a 6-a. Incompatibilitatea, abținerea și recuzarea</i>                                                 | 133        |
| §1. Incompatibilitatea                                                                                             | 133        |
| §2. Abținerea și recuzarea                                                                                         | 147        |
| <i>Secțiunea a 7-a. Subiecții procesuali principali și drepturile acestora</i>                                     | 150        |
| §1. Suspectul                                                                                                      | 150        |
| §2. Persoana vătămată                                                                                              | 151        |
| <i>Secțiunea a 8-a. Inculpatul și drepturile acestuia</i>                                                          | 153        |
| <i>Secțiunea a 9-a. Partea civilă și drepturile acesteia</i>                                                       | 154        |
| <i>Secțiunea a 10-a. Partea responsabilă civilmente și drepturile acesteia</i>                                     | 155        |
| <i>Secțiunea a 11-a. Avocatul. Asistența juridică și reprezentarea</i>                                             | 156        |
| <b>Capitolul al IV-lea. Probele și mijloacele de probă</b>                                                         | <b>166</b> |
| <i>Secțiunea 1. Reguli generale</i>                                                                                | 166        |
| §1. Noțiuni                                                                                                        | 166        |
| §2. Sarcina probei                                                                                                 | 169        |
| §3. Administrarea probelor                                                                                         | 170        |
| §4. Principiul loialității administrării probelor                                                                  | 173        |
| §5. Aprecierea probelor                                                                                            | 183        |
| <i>Secțiunea a 2-a. Audierea persoanelor</i>                                                                       | 188        |
| §1. Audierea suspectului sau inculpatului                                                                          | 189        |
| §2. Audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente                               | 196        |
| §3. Audierea martorului                                                                                            | 197        |
| §4. Audierea expertului                                                                                            | 204        |
| <i>Secțiunea a 3-a. Identificarea persoanelor și a obiectelor</i>                                                  | 204        |

|                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Secțiunea a 4-a. Metodele speciale de supraveghere și cercetare</i>  | 207 |
| §1. Noțiuni generale                                                    | 207 |
| §2. Supravegherea tehnică                                               | 208 |
| 2.1. Definiții                                                          | 208 |
| 2.2. Condiții de autorizare                                             | 209 |
| 2.3. Procedura de autorizare                                            | 216 |
| 2.4. Punerea în executare a supravegherii tehnice                       | 222 |
| 2.5. Informarea persoanei supravegheate                                 | 224 |
| §3. Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane | 225 |
| 3.1. Definiție                                                          | 225 |
| 3.2. Condiții de autorizare                                             | 226 |
| 3.3. Procedura de autorizare                                            | 227 |
| 3.4. Punerea în executare                                               | 228 |
| §4. Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale        | 229 |
| 4.1. Definiție                                                          | 229 |
| 4.2. Condiții de autorizare                                             | 230 |
| 4.3. Procedura de autorizare                                            | 231 |
| 4.4. Punerea în executare                                               | 232 |
| §5. Utilizarea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor      | 233 |
| 5.1. Definiții                                                          | 233 |
| 5.2. Condiții de autorizare                                             | 235 |
| 5.3. Procedura de autorizare                                            | 236 |
| 5.4. Activitatea investigatorilor sub acoperire                         | 237 |
| 5.5. Colaboratorii                                                      | 238 |
| §6. Participarea autorizată la anumite activități                       | 238 |
| 6.1. Definiție                                                          | 238 |
| 6.2. Condiții de autorizare                                             | 238 |
| 6.3. Procedura de autorizare                                            | 239 |
| 6.4. Punerea în executare                                               | 240 |
| §7. Livrarea supravegheată                                              | 241 |
| 7.1. Definiție                                                          | 241 |
| 7.2. Condiții de autorizare                                             | 242 |
| 7.3. Procedura de autorizare                                            | 243 |
| 7.4. Punerea în executare                                               | 244 |
| §8. Obținerea datelor de trafic și de localizare                        | 244 |
| 8.1. Definiție                                                          | 244 |
| 8.2. Condiții de autorizare                                             | 245 |
| 8.3. Procedura de autorizare                                            | 246 |
| 8.4. Punerea în executare                                               | 247 |
| <i>Secțiunea a 5-a. Conservarea datelor informatice</i>                 | 247 |
| §1. Definiții                                                           | 247 |
| §2. Condiții de autorizare                                              | 248 |
| §3. Procedura de autorizare                                             | 248 |
| §4. Punerea în executare                                                | 249 |

|                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------|-----|
| §5. Procedura de autorizare a transmiterii datelor informatice conservate | 249 |
| <i>Secțiunea a 6-a. Percheziția</i>                                       | 251 |
| §1. Percheziția domiciliară                                               | 252 |
| §2. Percheziția corporală                                                 | 268 |
| §3. Percheziția unui vehicul                                              | 273 |
| <i>Secțiunea a 7-a. Expertiza și constatarea</i>                          | 275 |
| §1. Expertiza                                                             | 275 |
| 1.1. Dispunerea expertizei                                                | 275 |
| 1.2. Desemnarea expertului. Drepturile și obligațiile acestuia            | 277 |
| 1.3. Procedura expertizei. Raportul de expertiză                          | 279 |
| 1.4. Reguli particulare pentru anumite tipuri de expertize                | 281 |
| §2. Constatarea                                                           | 282 |
| <i>Secțiunea a 8-a. Cercetarea locului faptei și reconstituirea</i>       | 284 |
| §1. Cercetarea locului faptei                                             | 284 |
| §2. Reconstituirea                                                        | 286 |
| <i>Secțiunea a 9-a. Fotografierea și luarea amprentelor</i>               | 287 |

## **Capitolul al V-lea. Măsurile preventive, măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare**

|                                                                                                                                    |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Secțiunea 1. Măsurile preventive</b>                                                                                            | <b>289</b> |
| §1. Condițiile generale de luare a măsurilor de prevenție                                                                          | 289        |
| §2. Organele judiciare care dispun măsuri preventive                                                                               | 292        |
| §3. Actele prin care se pot dispune măsurile preventive                                                                            | 294        |
| §4. Calea de atac împotriva actelor procesuale prin care se dispun măsurile preventive                                             | 294        |
| §5. Verificarea legalității măsurilor de prevenție în camera preliminară                                                           | 300        |
| §6. Verificarea legalității măsurilor de prevenție în faza de judecată                                                             | 301        |
| §7. Măsurile preventive privite în special                                                                                         | 305        |
| 7.1. Reținerea                                                                                                                     | 305        |
| 7.2. Controlul judiciar                                                                                                            | 308        |
| 7.3. Controlul judiciar pe cauțiune                                                                                                | 316        |
| 7.4. Arestarea preventivă                                                                                                          | 320        |
| 7.5. Arestul la domiciliu                                                                                                          | 359        |
| §8. Încetarea de drept a măsurilor preventive                                                                                      | 370        |
| §9. Revocarea și înlocuirea măsurilor preventive                                                                                   | 376        |
| 9.1. Revocarea măsurilor preventive                                                                                                | 376        |
| 9.2. Înlocuirea măsurilor preventive                                                                                               | 380        |
| §10. Măsurile de prevenție luate față de minori                                                                                    | 385        |
| <i>Secțiunea a 2-a. Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii</i> | <b>385</b> |
| §1. Măsurile asigurătorii                                                                                                          | 385        |
| 1.1. Noțiune                                                                                                                       | 385        |

|                                                                                               |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 1.2. Scop                                                                                     | 387        |
| 1.3. Organele care dispun luarea măsurilor asigurătorii                                       | 387        |
| 1.4. Persoanele ale căror bunurilor pot fi vizate prin măsurile asigurătorii                  | 389        |
| 1.5. Reguli speciale privind măsurile asigurătorii                                            | 392        |
| 1.6. Contestarea măsurilor asigurătorii                                                       | 393        |
| 1.7. Sechestrul                                                                               | 398        |
| 1.8. Poprirea                                                                                 | 402        |
| §2. Restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare                               | 402        |
| 2.1. Restituirea lucrurilor                                                                   | 402        |
| 2.2. Restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii                                | 402        |
| <b>Capitolul al VI-lea. Acte procesuale și procedurale comune</b>                             | <b>404</b> |
| <i>Secțiunea 1. Citarea, comunicarea altor acte procedurale, mandatul de aducere</i>          | <i>404</i> |
| §1. Citarea                                                                                   | 404        |
| 1.1. Modalități de citare. Cuprinsul citației                                                 | 404        |
| 1.2. Locul de citare                                                                          | 406        |
| 1.3. Înmânarea citației                                                                       | 408        |
| 1.4. Dovada citării                                                                           | 410        |
| 1.5. Incidente privind citarea                                                                | 410        |
| §2. Comunicarea altor acte procedurale                                                        | 411        |
| §3. Mandatul de aducere                                                                       | 411        |
| <i>Secțiunea a 2-a. Termenele</i>                                                             | <i>415</i> |
| §1. Clasificare                                                                               | 415        |
| §2. Modul de calcul al termenelor                                                             | 417        |
| §3. Reguli speciale privind acte considerate în termen                                        | 418        |
| §4. Consecința încălcării dispozițiilor privind termenele (sanctiunea nerespectării acestora) | 419        |
| <i>Secțiunea a 3-a. Cheltuielile judiciare</i>                                                | <i>419</i> |
| <i>Secțiunea a 4-a. Nulitățile</i>                                                            | <i>422</i> |
| §1. Efectele generale ale nulităților                                                         | 422        |
| §2. Condițiile generale ale nulității                                                         | 423        |
| §3. Nulitatea absolută                                                                        | 424        |
| §4. Nulitatea relativă                                                                        | 429        |
| §5. Comparatie între nulitatea absolută și cea relativă                                       | 431        |
| <i>Secțiunea a 5-a. Amenda judiciară</i>                                                      | <i>432</i> |
| <b>PARTEA SPECIALĂ</b>                                                                        | <b>437</b> |
| <b>Capitolul I. Structura generică a proceselor penale</b>                                    | <b>437</b> |
| <i>Secțiunea 1. Procesul penal tipic</i>                                                      | <i>437</i> |
| <i>Secțiunea a 2-a. Procese penale atipice</i>                                                | <i>438</i> |

|                                                                                                                                                           |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Capitolul al II-lea. Urmărirea penală</b>                                                                                                              | <b>440</b> |
| <i>Secțiunea 1. Dispoziții generale</i>                                                                                                                   | 440        |
| <i>Secțiunea a 2-a. Sesizarea organelor de urmărire penală</i>                                                                                            | 446        |
| §1. Aspecte generale                                                                                                                                      | 446        |
| §2. Modurile generale de sesizare a organelor de urmărire penală                                                                                          | 447        |
| 2.1. Plângerea                                                                                                                                            | 447        |
| 2.2. Denunțul                                                                                                                                             | 449        |
| 2.3. Actele de sesizare ale organelor de constatare                                                                                                       | 450        |
| 2.4. Sesizarea din oficiu (autosesizarea)                                                                                                                 | 451        |
| 2.5. Infracțiunea flagrantă                                                                                                                               | 451        |
| §3. Modurile speciale de sesizare a organelor de urmărire penală.                                                                                         |            |
| Plângerea prealabilă                                                                                                                                      | 452        |
| <i>Secțiunea a 3-a. Urmărirea penală efectuată de procuror. Conducerea și supravegherea de către procuror a activității organelor de cercetare penală</i> | 455        |
| §1. Urmărirea penală efectuată de procuror                                                                                                                | 456        |
| §2. Conducerea și supravegherea de către procuror a activității organelor de cercetare penală                                                             | 457        |
| <i>Secțiunea a 4-a. Efectuarea urmăririi penale</i>                                                                                                       | 458        |
| §1. Începerea urmăririi penale                                                                                                                            | 458        |
| §2. Extinderea urmăririi penale și schimbarea încadrării juridice                                                                                         | 465        |
| §3. Punerea în mișcare a acțiunii penale                                                                                                                  | 468        |
| §4. Suspendarea urmăririi penale                                                                                                                          | 469        |
| §5. Soluțiile de netrimiteră în judecată și de neurmărire penală                                                                                          | 471        |
| 5.1. Clasarea                                                                                                                                             | 473        |
| 5.2. Renunțarea la urmărirea penală                                                                                                                       | 479        |
| §6. Continuarea urmăririi penale la cererea suspectului sau inculpatului                                                                                  | 489        |
| §7. Terminarea urmăririi penale                                                                                                                           | 492        |
| <i>Secțiunea a 5-a. Rezolvarea cauzelor și sesizarea instanței</i>                                                                                        | 494        |
| <i>Secțiunea a 6-a. Reluarea urmăririi penale</i>                                                                                                         | 499        |
| §1. Reluarea urmăririi penale după încetarea cauzei de suspendare                                                                                         | 499        |
| §2. Reluarea urmăririi penale după trimiterea în judecată                                                                                                 | 500        |
| §3. Reluarea urmăririi penale după netrimiteră în judecată (redeschiderea urmăririi penale)                                                               | 502        |
| <i>Secțiunea a 7-a. Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală</i>                                                                       | 508        |
| §1. Plângerea împotriva actelor organelor de cercetare penală                                                                                             | 508        |
| §2. Plângerea împotriva actelor procurorului                                                                                                              | 509        |
| §3. Plângerea la judecător împotriva actelor de neurmărire penală sau de netrimiteră în judecată                                                          | 512        |
| <b>Capitolul al III-lea. Camera preliminară</b>                                                                                                           | <b>527</b> |
| <i>Secțiunea 1. Considerații generale</i>                                                                                                                 | 527        |

|                                                                                                                                      |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <i>Secțiunea a 2-a. Obiectul procedurii</i>                                                                                          | 529        |
| <i>Secțiunea a 3-a. Etapele procedurii</i>                                                                                           | 537        |
| <i>Secțiunea a 4-a. Soluții</i>                                                                                                      | 549        |
| <i>Secțiunea a 5-a. Calea de atac</i>                                                                                                | 551        |
| <i>Secțiunea a 6-a. Autoritatea de lucru judecat a încheierii de cameră preliminară</i>                                              | 556        |
| <b>Capitolul al IV-lea. Judecata</b>                                                                                                 | <b>560</b> |
| <i>Secțiunea 1. Dispoziții generale</i>                                                                                              | 560        |
| <i>Subsecțiunea 1. Noțiuni, limitele fazei de judecată și principiile judecătii</i>                                                  | 560        |
| §1. Noțiune                                                                                                                          | 560        |
| §2. Limitele fazei de judecată                                                                                                       | 561        |
| §3. Principiile fazei de judecată                                                                                                    | 562        |
| 3.1. Publicitatea                                                                                                                    | 563        |
| 3.2. Nemijlocirea                                                                                                                    | 569        |
| 3.3. Oralitatea                                                                                                                      | 573        |
| 3.4. Contradictorialitatea                                                                                                           | 574        |
| <i>Subsecțiunea a 2-a. Reglementări generale privind judecata</i>                                                                    | 576        |
| §1. Rolul instanței de judecată                                                                                                      | 576        |
| §2. Locul unde se desfășoară judecata                                                                                                | 577        |
| §3. Citarea părților și a altor persoane                                                                                             | 577        |
| §4. Compunerea instanței de judecată                                                                                                 | 580        |
| §5. Participanții la ședința de judecată și drepturile acestora.                                                                     |            |
| Asigurarea apărării                                                                                                                  | 582        |
| §6. Atribuțiile președintelui completului de judecată                                                                                | 587        |
| §7. Constatarea infracțiunilor de audiență                                                                                           | 588        |
| §8. Suspendarea judecătii                                                                                                            | 591        |
| §9. Noțiunea și felul hotărârilor judecătorești                                                                                      | 598        |
| <i>Secțiunea a 2-a. Judecata în primă instanță</i>                                                                                   | 600        |
| <i>Subsecțiunea 1. Considerații generale privind gradele de jurisdicție, obiectul și participanții la judecata în primă instanță</i> | 600        |
| §1. Sistemul gradelor de jurisdicție                                                                                                 | 601        |
| §2. Obiectul judecătii în primă instanță                                                                                             | 602        |
| §3. Participanții la judecata în primă instanță                                                                                      | 603        |
| <i>Subsecțiunea a 2-a. Etapele procesuale ale judecătii în primă instanță</i>                                                        | 606        |
| §1. Activitățile care compun judecata în primă instanță                                                                              | 606        |
| §2. Măsurile premergătoare ședinței de judecată                                                                                      | 607        |
| §3. Ședința de judecată în primă instanță                                                                                            | 609        |
| 3.1. Începutul ședinței de judecată                                                                                                  | 609        |
| 3.2. Cercetarea judecătorească                                                                                                       | 614        |
| 3.3. Dezbaterile                                                                                                                     | 638        |
| §4. Deliberarea și rezolvarea cauzei în primă instanță                                                                               | 640        |
| 4.1. Deliberarea                                                                                                                     | 640        |

|                                                                                                                                                                                                                                                            |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.2. Rezolvarea acțiunii penale și a acțiunii civile                                                                                                                                                                                                       | 645 |
| §5. Pronunțarea și comunicarea hotărârii în primă instanță                                                                                                                                                                                                 | 654 |
| §6. Cuprinsul hotărârii                                                                                                                                                                                                                                    | 657 |
| <i>Secțiunea a 3-a. Apelul</i>                                                                                                                                                                                                                             | 663 |
| §1. Hotărârile supuse apelului                                                                                                                                                                                                                             | 664 |
| §2. Titularii dreptului de apel                                                                                                                                                                                                                            | 667 |
| §3. Termenul de apel și repunerea în termenul de apel                                                                                                                                                                                                      | 672 |
| §4. Declararea și motivarea apelului. Renunțarea la apel.                                                                                                                                                                                                  |     |
| Retragerea apelului                                                                                                                                                                                                                                        | 676 |
| §5. Efectele apelului                                                                                                                                                                                                                                      | 681 |
| 5.1. Efectul suspensiv                                                                                                                                                                                                                                     | 681 |
| 5.2. Efectul devolutiv                                                                                                                                                                                                                                     | 683 |
| 5.3. Efectul neagravării situației în propriul apel ( <i>non reformatio in peius</i> )                                                                                                                                                                     | 687 |
| 5.4. Efectul extensiv                                                                                                                                                                                                                                      | 692 |
| §6. Judecarea apelului                                                                                                                                                                                                                                     | 693 |
| §7. Soluționarea apelului                                                                                                                                                                                                                                  | 699 |
| 7.1. Respingerea apelului                                                                                                                                                                                                                                  | 699 |
| 7.2. Admiterea apelului                                                                                                                                                                                                                                    | 700 |
| §8. Hotărârea instanței de apel                                                                                                                                                                                                                            | 706 |
| §9. Rejudecarea cauzei după desființarea hotărârii atacate cu apel                                                                                                                                                                                         | 707 |
| <i>Secțiunea a 4-a. Contestația. Cazuri</i>                                                                                                                                                                                                                | 709 |
| §1. Regimul general al contestației                                                                                                                                                                                                                        | 709 |
| §2. Dispoziții particulare în diverse materii                                                                                                                                                                                                              | 716 |
| <i>Secțiunea a 5-a. Contestația în anulare</i>                                                                                                                                                                                                             | 736 |
| §1. Considerații preliminare                                                                                                                                                                                                                               | 737 |
| §2. Cazurile de contestație în anulare                                                                                                                                                                                                                     | 737 |
| 2.1. Judecata în apel a avut loc fără citarea legală a unei părți sau când, deși legal citată, aceasta a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate [art. 426 lit. a) din Codul de procedură penală] | 738 |
| 2.2. Inculpatul a fost condamnat, deși existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal [art. 426 lit. b) din Codul de procedură penală]                                                                                                 | 741 |
| 2.3. Hotărârea din apel a fost pronunțată de alt complet decât cel care a luat parte la dezbaterile pe fond a procesului [art. 426 lit. c) din Codul de procedură penală]                                                                                  | 743 |
| 2.4. Instanța de apel nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate [art. 426 lit. d) din Codul de procedură penală]                                                                                                          | 744 |
| 2.5. Judecata în apel a avut loc fără participarea procurorului sau a inculpatului, când aceasta era obligatorie, potrivit legii [art. 426 lit. e) din Codul de procedură penală]                                                                          | 746 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2.6. Judecata în apel a avut loc în lipsa avocatului, când asistența juridică a inculpatului era obligatorie, potrivit legii [art. 426 lit. f) din Codul de procedură penală]                                                                                                                                                               | 747 |
| 2.7. Ședința de judecată în apel nu a fost publică, în afară de cazurile când legea prevede altfel [art. 426 lit. g) din Codul de procedură penală]                                                                                                                                                                                         | 748 |
| 2.8. Instanța de apel nu a procedat la audierea inculpatului prezent, dacă audierea era legal posibilă [art. 426 lit. h) din Codul de procedură penală]                                                                                                                                                                                     | 749 |
| 2.9. Împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă [art. 426 lit. i) din Codul de procedură penală]                                                                                                                                                                                                  | 750 |
| §3. Procedura introducerii contestației în anulare                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 751 |
| §4. Procedura judecării contestației în anulare                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 753 |
| 4.1. Instanța competentă                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 753 |
| 4.2. Suspendarea executării hotărârii atacate                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 753 |
| 4.3. Admiterea în principiu                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 754 |
| 4.4. Judecarea contestației în anulare                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 756 |
| 4.5. Căi de atac                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 757 |
| <i>Secțiunea a 6-a. Revizuirea</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 758 |
| §1. Considerații preliminare                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 758 |
| §2. Cazurile de revizuire                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 759 |
| 2.1. S-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunțate în cauză [art. 453 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală]                                                                                                                            | 760 |
| 2.2. Hotărârea a cărei revizuire se cere s-a întemeiat pe declarația unui martor, opinia unui expert sau pe situațiile înveredate de un interpret, care a săvârșit infracțiunea de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere, influențând astfel soluția pronunțată [art. 453 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală] | 763 |
| 2.3. Un înscris care a servit ca temei al hotărârii a cărei revizuire se cere a fost declarat fals în cursul judecării sau după pronunțarea hotărârii, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză [art. 453 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură penală]                                                                 | 765 |
| 2.4. Un membru al completului de judecată, procurorul ori persoana care a efectuat acte de urmărire penală a comis o infracțiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză [art. 453 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală]                                       | 766 |
| 2.5. Două sau mai multe hotărâri judecătorești definitive nu se pot concilia [art. 453 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură penală]                                                                                                                                                                                                     | 769 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2.6. Hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală ce a fost declarată neconstituțională după ce hotărârea a devenit definitivă, ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate ridicate în acea cauză, în situația în care consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate [art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală] | 770 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|

|                                    |     |
|------------------------------------|-----|
| §3. Procedura introducerii cererii | 772 |
|------------------------------------|-----|

|                                    |     |
|------------------------------------|-----|
| §4. Procedura judecării revizuirii | 774 |
|------------------------------------|-----|

|                          |     |
|--------------------------|-----|
| 4.1. Instanța competentă | 774 |
|--------------------------|-----|

|                                                       |     |
|-------------------------------------------------------|-----|
| 4.2. Măsurile premergătoare și admiterea în principiu | 775 |
|-------------------------------------------------------|-----|

|                                              |     |
|----------------------------------------------|-----|
| 4.3. Rejudecarea după admiterea în principiu | 778 |
|----------------------------------------------|-----|

|                  |     |
|------------------|-----|
| 4.4. Căi de atac | 779 |
|------------------|-----|

#### *Secțiunea a 7-a. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării*

|                                      |     |
|--------------------------------------|-----|
| <i>în lipsa persoanei condamnate</i> | 780 |
|--------------------------------------|-----|

|                              |     |
|------------------------------|-----|
| §1. Considerații preliminare | 780 |
|------------------------------|-----|

|                                                    |     |
|----------------------------------------------------|-----|
| §2. Titularii și termenul de introducere a cererii | 781 |
|----------------------------------------------------|-----|

|                                    |     |
|------------------------------------|-----|
| §3. Procedura introducerii cererii | 787 |
|------------------------------------|-----|

|                                 |     |
|---------------------------------|-----|
| §4. Procedura judecării cererii | 787 |
|---------------------------------|-----|

|                          |     |
|--------------------------|-----|
| 4.1. Instanța competentă | 787 |
|--------------------------|-----|

|                                                       |     |
|-------------------------------------------------------|-----|
| 4.2. Măsurile premergătoare și admiterea în principiu | 788 |
|-------------------------------------------------------|-----|

|                         |     |
|-------------------------|-----|
| 4.3. Rejudecarea cauzei | 791 |
|-------------------------|-----|

### **Capitolul al V-lea. Proceduri speciale**

|                                                          |     |
|----------------------------------------------------------|-----|
| <i>Secțiunea 1. Acordul de recunoaștere a vinovăției</i> | 794 |
|----------------------------------------------------------|-----|

|                               |     |
|-------------------------------|-----|
| §1. Considerații introductive | 794 |
|-------------------------------|-----|

|                                      |     |
|--------------------------------------|-----|
| §2. Obiectul și condițiile acordului | 794 |
|--------------------------------------|-----|

|                         |     |
|-------------------------|-----|
| §3. Procedura acordului | 797 |
|-------------------------|-----|

|               |     |
|---------------|-----|
| §4. Soluțiile | 805 |
|---------------|-----|

|                   |     |
|-------------------|-----|
| §5. Calea de atac | 809 |
|-------------------|-----|

|                                                                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| §6. Comparatie între procedura acordului de recunoaștere a vinovăției și procedura recunoașterii învinuirii | 811 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Secțiunea a 2-a. Procedura în cauzele cu infractori minori</i> | 813 |
|-------------------------------------------------------------------|-----|

|                           |     |
|---------------------------|-----|
| §1. Considerații generale | 813 |
|---------------------------|-----|

|                                                      |     |
|------------------------------------------------------|-----|
| §2. Urmărirea penală în cauzele cu infractori minori | 815 |
|------------------------------------------------------|-----|

|                                              |     |
|----------------------------------------------|-----|
| §3. Judecata în cauzele cu infractori minori | 818 |
|----------------------------------------------|-----|

|                                                |     |
|------------------------------------------------|-----|
| §4. Punerea în executare a măsurilor educative | 821 |
|------------------------------------------------|-----|

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.1. Punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate | 821 |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|

|                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------|-----|
| 4.2. Punerea în executare a internării într-un centru educativ | 821 |
|----------------------------------------------------------------|-----|

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.3. Punerea în executare a internării într-un centru de detenție | 822 |
|-------------------------------------------------------------------|-----|

|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.4. Schimbarea regimului de executare a măsurilor educative privative de libertate | 823 |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|

|                                                                                                                                   |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 4.5. Amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate                                                        | 824        |
| <i>Secțiunea a 3-a. Procedura reabilitării</i>                                                                                    | 824        |
| §1. Considerații generale                                                                                                         | 824        |
| §2. Reabilitarea de drept                                                                                                         | 824        |
| §3. Reabilitarea judecătorească                                                                                                   | 825        |
| <b>Capitolul al VI-lea. Punerea în executare a hotărârilor penale</b>                                                             | <b>829</b> |
| <i>Secțiunea 1. Dispoziții generale</i>                                                                                           | 829        |
| §1. Limitele ultimei faze a procesului penal și autoritatea de lucru judecat                                                      | 829        |
| 1.1. Structura, limitele și trăsăturile punerii în executare a hotărârilor penale                                                 | 829        |
| 1.2. Conceptul de autoritate de lucru judecat                                                                                     | 833        |
| 1.3. Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor instanței de judecată                                                             | 840        |
| 1.4. Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor judecătorului de drepturi și libertăți și ale judecătorului de cameră preliminară | 842        |
| 1.5. Autoritatea de lucru judecat și <i>ne bis in idem</i> în sens european                                                       | 846        |
| §2. Caracterul executoriu și momentele la care rămân definitive hotărârile judecătorești penale                                   | 851        |
| §3. Subiecții oficiali implicați în punerea în executare a hotărârilor judecătorești penale                                       | 855        |
| 3.1. Instanța de executare                                                                                                        | 855        |
| 3.2. Judecătorul delegat cu executarea                                                                                            | 858        |
| 3.3. Judecătorul de supraveghere a privării de libertate                                                                          | 861        |
| 3.4. Alți subiecți oficiali                                                                                                       | 862        |
| <i>Secțiunea a 2-a. Dispoziții comune privind procedura la instanța de executare. Contestația la executare</i>                    | 862        |
| §1. Procedura la instanța de executare                                                                                            | 862        |
| §2. Contestația la executare                                                                                                      | 866        |
| 2.1. Considerații generale                                                                                                        | 866        |
| 2.2. Cazurile în care se poate face contestație la executare                                                                      | 867        |
| 2.3. Instanța competentă                                                                                                          | 873        |
| 2.4. Termenul de formulare și procedura de soluționare                                                                            | 874        |
| <b>BIBLIOGRAFIE</b>                                                                                                               | <b>877</b> |

inclusiv sub aspectul cheltuielilor judiciare. Legea prevede inclusiv dreptul martorului, expertului, interpretului și avocatului de a exercita apel împotriva sentinței, în ceea ce privește cheltuielile judiciare și indemnizațiile cuvenite lor [art. 409 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură penală].

## Secțiunea a 4-a. Nulitățile

Nulitățile reprezintă acele *sanctiuni procesuale* care lovesc actele procesuale sau procedurale întocmite cu încălcarea dispozițiilor legale, lipsindu-le de efecte juridice.

Codul de procedură penală actual împarte nulitatea în două categorii: absolută și relativă.

Nulitatea operează numai judiciar, în sensul că trebuie declarată, prin *constatare* (dacă este vorba despre nulitatea absolută) sau prin *dispunere* (anulare, dacă este vorba despre nulitatea relativă). În sistemul nostru judiciar, nulitatea, nici măcar cea absolută, *nu operează de drept*, ceea ce înseamnă că actul efectuat cu nerespectarea dispozițiilor legale își va produce efectele până când a fost anulat sau constatat ca nul<sup>[1]</sup>. Cu alte cuvinte, până la acest moment, actul este prezumat ca legal efectuat.

### §1. Efectele generale ale nulităților

Efectele generale ale nulităților (aplicabile pentru orice formă de nulitate) sunt următoarele:

a) *încălcarea dispozițiilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal atrage nulitatea actului în condițiile prevăzute expres de lege*. Aici sunt incluse și dispozițiile procedurale din alte acte normative decât Codul de procedură penală (spre exemplu, în Constituția României întâlnim dispoziții de procedură penală privitoare la încuviințarea arestării preventive a deputaților sau senatorilor, în Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară regăsim prevederi referitoare la compunerea completurilor de judecată);

b) *retroactivitatea*. Aceasta înseamnă că actul este considerat nul de la momentul întocmirii lui nelegale, iar nu de la momentul constatării nulității;

c) *efectul iradiant*, potrivit căruia actele îndeplinite ulterior actului declarat nul sunt la rândul lor lovite de nulitate, *dacă există o legătură directă între acestea și actul declarat nul* (spre exemplu, între ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale și actul de trimitere în judecată a inculpatului – rechizitoriul – există o legătură indisolubilă, astfel încât nulitatea absolută a ordonanței atrage nulitatea rechizitoriului);

d) când se constată nulitatea unui act, *organul judiciar dispune refacerea actului, dar numai dacă aceasta este necesară și posibilă* (spre exemplu, dacă se constată că declarația unui martor este lovită de nulitate, nu mai este posibilă reaudierea martorului dacă între timp acesta a decedat; în schimb, dacă rechizitoriul a fost trimis

<sup>[1]</sup> A. ZARAFIU, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială, op. cit.*, p. 272.

judecătorului de cameră preliminară fără să fi fost supus în prealabil verificării de către procurorul ierarhic superior celui care l-a întocmit, remediarea neconformităților este posibilă și necesară pentru legala sesizare a instanței).

## §2. Condițiile generale ale nulității

Ca sancțiune procedurală, nulitatea intervine – indiferent de forma ei (absolută sau relativă) – numai dacă sunt întrunite următoarele trei *condiții cumulative*:

1. să se constate o *încălcare a unei dispoziții legale* care reglementează desfășurarea procesului penal<sup>[1]</sup>;

2. prin încălcarea dispoziției legale să se fi produs o *vătămare procesuală*;

3. vătămarea să nu poată fi *înlăturată altfel* decât prin anularea actului.

După cum se poate observa, întrucât condițiile trebuie întrunite cumulativ, simpla nesocotire a unei dispoziții legale nu atrage automat sancțiunea nulității actului, ci este necesar să se fi produs o vătămare care nu poate fi altfel înlăturată. Tocmai de aceea, spre exemplu, dispozițiile art. 353 alin. (1) din Codul de procedură penală statuează că „înfățișarea persoanei vătămate sau a părții în instanță (...) acoperă orice nelegalitate survenită în procedura de citare”. De pildă, citarea inculpatului pentru primul termen de judecată se face la o altă adresă decât aceea care rezultă din actele dosarului, dar inculpatul se prezintă totuși la termenul fixat, aflând despre data judecății de la un coînculpat. În acest caz, s-au încălcat dispozițiile art. 259 din Codul de procedură penală, însă nu intervine sancțiunea nulității, întrucât nu s-a produs nicio vătămare, inculpatul fiind prezent la termen și putând să își exercite dreptul la apărare (acesta fiind și scopul procedurii de citare).

Nulitatea poate fi invocată fie pe cale de *excepție* (spre exemplu, în faza camerei preliminare se pot formula cereri și excepții privind nulitatea actelor de urmărire penală), fie pe cale *principală* (prin exercitarea căilor ordinare de atac, apel ori contestație, sau, uneori, prin exercitarea unor căi extraordinare de atac, precum contestația în anulare și recursul în casație).

---

<sup>[1]</sup> S-a exprimat opinia conform căreia prin „dispoziții legale care reglementează desfășurarea procesului penal” trebuie înțeles normele de organizare judiciară, de competență și de procedură propriu-zisă (cele referitoare la desfășurarea urmăririi penale, a judecății, a căilor de atac etc.), dar nu și cele care, deși își au aplicația în procesul penal, nu îndeplinesc funcția de a contribui la reglementarea desfășurării acestuia [N. GIURGIU, *Cauzele de nulitate în procesul penal*, Ed. Științifică, București, 1974, p. 84, *apud* T.V. GHEORGHE, în N. VOLONCIU, A.S. UZLĂU (coord.), *op. cit.*, p. 762]. Considerăm că această opinie trebuie totuși nuanțată, întrucât distincția între categoriile de norme mai sus indicate nu este întotdeauna una facilă. Suntem de acord, de pildă, că nu poate fi invocată nulitatea unui act sau a unei măsuri dispuse de judecătorul de la un tribunal pe motiv că, deși a promovat la respectiva instanță, nu îndeplinea condițiile necesare în acest sens. O asemenea critică nu vizează desfășurarea procesului penal, ci cariera respectivului judecător, nefiind deci susceptibilă a antrena nulitatea. Credem însă că poate fi invocată nulitatea ascultării unui martor de către un polițist căruia nu i s-a eliberat avizul de poliție judiciară, pentru că în acest caz se pune o problemă de competență funcțională în efectuarea actelor de urmărire penală.

### §3. Nulitatea absolută

Nulitatea absolută poate fi caracterizată și prin denumirea de „nulitate expresă”. Aceasta, întrucât cazurile de nulitate absolută sunt reglementate expres și limitativ<sup>[1]</sup> prin dispozițiile art. 281 din Codul de procedură penală.

Astfel, atrag nulitatea absolută încălcările legii cu privire la:

a) *compunerea completului de judecată*. Nu are importanță ce aspect al compunerii completului a fost nesocotit; poate fi vorba despre numărul judecătorilor (nulitatea absolută intervine indiferent dacă judecata s-a desfășurat de către un număr mai mic sau mai mare de judecători decât cel prevăzut de lege), dar poate fi vorba și despre lipsa unei calități speciale cerute acestora [spre exemplu, potrivit art. 507 alin. (1) din Codul de procedură penală, cauzele în care inculpatul este minor se judecă potrivit regulilor de competență obișnuite de către *judecători anume desemnați* potrivit legii; de asemenea, conform art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000, pentru judecarea în primă instanță a infracțiunilor prevăzute în această lege se constituie *completuri specializate*<sup>[2]</sup>]. În practica judiciară se apreciază că și incompatibilitatea judecătorului reprezintă o problemă de greșită compunere a completului de judecată, fiind sancționată cu nulitatea absolută<sup>[3]</sup>;

b) *competența materială sau personală* a instanțelor judecătorești, dar numai atunci *când judecata a fost efectuată de către o instanță inferioară în grad celei legal competente* (spre exemplu, dacă o cauză privitoare la un omor a fost judecată în primă instanță la o judecătorie). Dacă există încălcări ale competenței materiale sau personale, dar cauza a fost judecată de o instanță superioară în grad celei legal competente (spre exemplu, judecata în primă instanță privitoare la un omor săvârșit de o persoană fără calitate specială s-a desfășurat nu la tribunal, ci la o curte de apel), situația nu reprezintă un caz de nulitate absolută; aplicând raționamentul *per a contrario*, putem aprecia că în această ipoteză ne aflăm în prezența unei nulități relative, care va produce efect numai dacă se dovedește o vătămare rezultată din această încălcare a dispozițiilor legale.

Reține atenția că dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală circumstanțiază acest caz de nulitate absolută la ipotezele în care „*judecata* (s.n.) a fost efectuată de o *instanță* (s.n.) inferioară celei legal competente”. Din interpretarea *per a contrario* ar rezulta că încălcarea dispozițiilor privitoare la competența materială și personală a judecătorului de drepturi și libertăți și a celui de cameră preliminară se sancționează cu nulitatea relativă. Totuși, considerăm că nu aceasta a fost voința legiuitorului, fiind vorba mai degrabă despre o eroare de redactare a dispoziției

[1] I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 70/2013, [www.scj.ro](http://www.scj.ro).

[2] O calitate specială s-a întâlnit în trecut și în cazul instanțelor militare. Astfel, art. 58 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară stabilea că, în cauzele în care inculpatul este militar activ, președintele completului de judecată trebuia să facă parte cel puțin din aceeași categorie de grade cu acesta. Aceste dispoziții au fost însă abrogate prin Legea nr. 207/2018 (M. Of. nr. 636 din 20 iulie 2018).

[3] I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 420/A/2019, [www.scj.ro](http://www.scj.ro).

citare. Avem în vedere împrejurarea că judecătorul de drepturi și libertăți și cel de cameră preliminară sunt acei judecători care își îndeplinesc atribuțiile „în cadrul instanței, potrivit *competenței acesteia* (s.n.)”, ceea ce ne determină să credem că sancțiunea nerespectării competenței este, și în cazul procedurilor desfășurate în fața acestor judecători, aceeași cu cea care intervine în ipoteza încălcării competenței instanței. Este greu de admis, spre exemplu, ca, atunci când arestarea preventivă s-a dispus, în cursul urmăririi penale, de un judecător de la o instanță inferioară celei legal competente, inculpatul să fie nevoit să demonstreze vătămarea procesuală ce i s-a produs (aspect specific nulității relative), pentru a obținere revocarea arestării. De asemenea, este nerațional a se considera că procedura de cameră preliminară derulată în fața unui judecător de la o instanță inferioară celei legal competente ar fi sancționată numai cu nulitatea relativă, în timp ce la judecată sancțiunea este nulitatea absolută, în condițiile în care judecătorul fondului nu este altcineva decât cel în fața căruia s-a desfășurat faza camerei preliminare. În consecință, apreciem că atrage sancțiunea nulității absolute și încălcarea dispozițiilor privind competența materială și personală a judecătorului de drepturi și libertăți și a celui de cameră preliminară, atunci când procedurile s-au derulat la instanțe inferioare celei legal competente;

c) *publicitatea ședinței de judecată*. Nulitatea absolută intervine atunci când, potrivit legii, ședința trebuia să fie publică și ea s-a derulat în camera de consiliu. În schimb, dacă ședința trebuia să fie, potrivit legii, nepublică și totuși publicul a avut acces în sala de judecată, sancțiunea este nulitatea relativă. Cazul de nulitate absolută operează indiferent de faza procesuală în care se găsește cauza, nu numai în cursul judecării [spre exemplu, va interveni nulitatea absolută dacă o contestație împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară a luat o măsură asigurătorie se soluționează în camera de consiliu, și nu în ședință publică, așa cum prevăd dispozițiile art. 250<sup>1</sup> alin. (3) din Codul de procedură penală];

d) *participarea procurorului*, atunci când aceasta este obligatorie potrivit legii. Nulitatea absolută intervine atunci când procurorul nu participă la o procedură judiciară la care legea îl obligă să participe, indiferent dacă aceasta se desfășoară în fața judecătorului de drepturi și libertăți, a judecătorului de cameră preliminară sau a instanței de judecată. Precizăm că legea sancționează lipsa participării procurorului, care se întâlnește nu numai atunci când acesta este absent fizic, ci și atunci când, deși prezent, nu i se dă cuvântul spre a pune concluzii (simpla prezență nu echivalează cu participarea);

e) *prezența suspectului sau inculpatului*, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii [spre exemplu, dacă inculpatul este arestat preventiv, aducerea sa la judecată este obligatorie, ceea ce înseamnă că judecata derulată în lipsa inculpatului aflat în această situație va fi lovită de nulitate absolută. Prin excepție însă, nu intervine nulitatea absolută atunci când inculpatul arestat preventiv a cerut în scris, potrivit art. 364 alin. (4) din Codul de procedură penală, să fie judecat în lipsă];

f) *asistarea de către avocat a suspectului sau inculpatului, a celorlalte părți, precum și a persoanei vătămate*<sup>[1]</sup>, atunci când asistența este obligatorie. În practica judiciară s-a decis că sancțiunea nulității absolute nu operează în situația în care inculpatul a fost asistat de o persoană care a dobândit calitatea de avocat în condițiile legii, chiar dacă această calitate era suspendată pentru neplata taxelor și a contribuțiilor profesionale<sup>[2]</sup>;

g) *competența materială sau personală* a organelor de urmărire penală. Acest caz de nulitate absolută nu a fost prevăzut în redactarea inițială a Codului de procedură penală. Enumerarea sa este consecința Deciziei Curții Constituționale nr. 302/2017, prin care s-a constatat că „soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală, care nu reglementează în categoria nulităților absolute încălcarea dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, este neconstituțională”. Prin urmare, *de lege lata*, nerespectarea dispozițiilor privitoare la competența materială sau personală a organelor de urmărire penală nu atrage sancțiunea nulității relative, ci pe cea a nulității absolute, nefiind deci condiționată de dovedirea vreunei vătămări procesuale, întrucât aceasta este prezumată *iuris et de iure*.

Precizăm că, astfel cum rezultă din considerentele deciziei mai sus amintite, sancțiunea nulității absolute intervine numai atunci când urmărirea penală este efectuată ori supravegheată de un organ de urmărire penală *inferior* celui legal competent, adică în următoarele două ipoteze:

– fie urmărirea penală este efectuată de un organ de cercetare penală, dar într-o cauză care este dată, potrivit legii, în competența de urmărire penală obligatorie a procurorului;

– fie urmărirea penală este efectuată sau supravegheată de un procuror din cadrul unui parchet inferior celui legal competent, sub aspect material sau personal.

În cazul în care urmărirea penală este efectuată sau supravegheată de un procuror din cadrul unui parchet ierarhic superior celui competent din punct de vedere material sau personal, fără să existe ordonanță de preluare a cauzei în temeiul art. 325 alin. (1) din Codul de procedură penală, sancțiunea este cea a nulității relative.

Menționăm că *nu intervine nicio sancțiune procesuală* (nici nulitatea absolută, nici cea relativă) în următoarele ipoteze:

– preluarea cauzei, în vederea efectuării sau supravegherii urmăririi penale, de către un procuror din cadrul parchetului ierarhic superior, în baza art. 325 alin. (1) din Codul de procedură penală;

– delegarea efectuării unor acte de urmărire penală, cu respectarea limitelor impuse de art. 200 alin. (1)-(2) raportat la art. 201 alin. (1) din Codul de procedură penală;

<sup>[1]</sup> În forma inițială a lit. f) de la alin. (1) al art. 281 din Codul de procedură penală persoana vătămată nu era menționată, textul fiind ulterior modificat prin Legea nr. 279/2022 (M. Of. nr. 967 din 4 octombrie 2022).

<sup>[2]</sup> I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 2054/2011, [www.scj.ro](http://www.scj.ro).

– efectuarea actelor de urmărire penală, în cazuri urgente, de către unor organ de urmărire penală incompetent, în temeiul art. 60 din Codul de procedură penală.

În aceste din urmă situații, nu se produce nicio încălcare a vreunei dispoziții legale, toate cele trei procedee fiind permise în mod expres de lege.

Nulitatea absolută se constată din oficiu sau la cerere. Ea poate fi invocată de procuror, de părți și de subiecții procesuali principali, dar poate fi constatată și direct de către instanță. Nu este necesar ca persoana care invocă nulitatea absolută să justifice un interes procesual propriu în legătură cu dispoziția legală încălcată (spre exemplu, partea civilă a cărei acțiune a fost respinsă pe fondul achitării inculpatului poate invoca lipsa asistenței juridice obligatorii pentru acesta).

Trebuie precizat însă că, potrivit noii reglementări în materie procesuală penală, există o diferență între cazurile arătate la art. 281 alin. (1) lit. a)-d) și f) din Codul de procedură penală și cazul arătat la art. 281 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură penală sub aspectul *momentului* până la care nulitatea absolută poate fi invocată. Deosebirea este evidențiată prin art. 281 alin. (3)-(4) din Codul de procedură penală, texte amendate ca urmare a Deciziei Curții Constituționale nr. 88/2019<sup>[1]</sup>.

Astfel, pentru cazurile prevăzute la lit. a)-d) și f) ale art. 281 alin. (1) din Codul de procedură penală, nulitatea absolută poate fi invocată *în orice stare a procesului penal*. Precizăm că legiuitorul nu folosește sintagma „până la rămânerea definitivă a hotărârii”, ci „în orice stare a procesului penal” – aceasta presupunând că, atunci când, după rămânerea definitivă a hotărârii, s-ar determina o rejudecare a cauzei într-o cale extraordinară de atac (recurs în casație, contestație în anulare sau revizuire), în cadrul acelei rejudecări se poate invoca unul dintre cele cinci cazuri de nulitate absolută (spre exemplu, în situația exercitării căii extraordinare de atac a recursului în casație, după admiterea în principiu a acestuia, în rejudecarea cauzei de către Înalta Curte de Casație și Justiție, se poate invoca unul dintre cazurile de nulitate absolută mai sus menționate). De altfel, reglementând motivele pentru care pot fi exercitate căile extraordinare de atac în procesul penal, legea prevede toate cazurile arătate la art. 281 alin. (1) lit. a)-d) și f) din Codul de procedură penală, după cum urmează: nerespectarea dispozițiilor privind compunerea completului de judecată în apel, participarea obligatorie a procurorului la judecarea apelului, publicitatea ședinței de judecată în apel și asistența juridică obligatorie a inculpatului în cursul judecății în apel constituie motive de contestație în anulare, prevăzute de art. 426 lit. d), e), f) și g) din Codul de procedură penală, iar nerespectarea dispozițiilor privind competența materială sau personală a instanțelor judecătorești reprezintă motiv de recurs în casație, potrivit art. 438 alin. (1) pct. 1 din Codul de procedură penală.

Pentru cazul prevăzut la lit. e) a art. 281 alin. (1) din Codul de procedură penală, nulitatea absolută poate fi invocată *până la următoarele momente*:

– până la încheierea procedurii în camera preliminară, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale sau în procedura camerei preliminare (așadar, spre exemplu, este inadmisibilă invocarea, în faza judecății, a lipsei inculpatului de la efectuarea unui

<sup>[1]</sup> M. Of. nr. 499 din 20 iunie 2019.

act de urmărire penală la care participarea sa era obligatorie). Față de dispozițiile art. 347 alin. (4) din Codul de procedură penală, cazul de nulitate absolută prevăzut la art. 281 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură penală poate fi invocat și direct cu prilejul soluționării contestației împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară de la instanța sesizată cu rechizitoriul, chiar dacă nu fusese ridicat în procedura derulată anterior;

- în oricare stare a procesului penal, dacă încălcarea a intervenit în cursul judecății;
- în oricare stare a procesului penal, indiferent de momentul la care a avut loc încălcarea, dacă instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției (în această ipoteză nu se ține cont de momentul când s-a produs încălcarea, întrucât, în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției, etapa camerei preliminare lipsește).

Referitor la cazul de nulitate absolută derivat din încălcarea dispozițiilor privitoare la competența materială sau personală a organelor de urmărire penală, Decizia Curții Constituționale nr. 302/2017 nu precizează care este momentul procesual până la care poate fi invocat. În opinia noastră, ar trebui aplicată reglementarea din art. 281 alin. (4) din Codul de procedură penală, astfel că problema necompetenței materiale sau personale a organului de urmărire penală inferior în grad celui legal competent se ridică:

- până la încheierea procedurii în camera preliminară, dacă sesizarea instanței s-a făcut prin rechizitoriu;
- în oricare stare a procesului penal, dacă instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției.

Ne argumentăm acest punct de vedere prin următoarele:

(i) atunci când urmărirea penală este efectuată de un organ inferior celui legal competent, această împrejurare determină constatarea nulității absolute a tuturor actelor de urmărire penală și excluderea, pe cale de consecință, a tuturor probelor administrate în cursul urmăririi penale. O atare situație, invocată în faza de cameră preliminară, atrage restituirea dosarului la parchet de către judecătorul de cameră preliminară, potrivit art. 346 alin. (3) lit. b) din Codul de procedură penală. Însă, dacă s-ar admite invocarea acestui caz de nulitate și în cursul judecății, instanța de judecată ar fi pusă în situația de a invalida în întregime urmărirea penală, dar nu ar mai putea proceda la restituirea cauzei la parchet, întrucât o asemenea soluție nu este reglementată pentru faza judecății (odată depășită camera preliminară și începută judecata, dosarul nu se mai poate întoarce în faza de urmărire penală). S-ar ajunge astfel la situația în care ar exista judecată fără urmărire, ceea ce este contrar concepției Codului de procedură penală;

(ii) dacă judecătorul de cameră preliminară a fost sesizat cu excepția necompetenței organului de urmărire penală și a respins-o ca nefondată, încheierea prin care dispune începerea judecății, rămasă definitivă, se bucură de autoritate de lucru judecat. Or, dacă s-ar permite invocarea aceleiași probleme și în cursul judecății, ar exista riscul să se înfrângă autoritatea de lucru judecat a încheierii judecătorului de cameră preliminară.

Ca *regulă*, nulitatea absolută nu poate fi înlăturată în niciun mod. În doctrină<sup>[1]</sup> s-au identificat însă și *excepții*, expres prevăzute de lege; spre exemplu, dispozițiile art. 50 alin. (2) din Codul de procedură penală stabilesc că, dacă declinarea a fost determinată de competența materială sau după calitatea persoanei, instanța căreia i s-a trimis cauza poate menține, motivat, probele administrate, actele îndeplinite și măsurile dispuse de instanța care și-a declinat competența.

## §4. Nulitatea relativă

Nulitatea relativă intervine tot în caz de încălcare a unor dispoziții legale, ca și nulitatea absolută; diferența esențială între cele două forme ale nulității (absolută și relativă) este aceea că pentru nulitatea absolută legea prevede expres și limitativ anumite cazuri, în timp ce nulitatea relativă este atrasă în *cazul tuturor celorlalte încălcări ale legii, care nu sunt expres nominalizate*.

Pentru ca o încălcare a dispozițiilor legale să producă o nulitate relativă, trebuie îndeplinite cumulativ trei condiții:

1. să fie vorba despre *încălcarea oricăror alte dispoziții legale* în afară de cele ce atrag nulitatea absolută;

2. să se fi produs o *vătămare* a drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali, *care să nu poată fi înlăturată decât prin desființarea actului*. În cazul nulității relative, vătămarea procesuală *trebuie dovedită*, în timp ce la nulitatea absolută ea este prezumată absolut de lege. Odată ce s-a constatat existența vătămării, actul de urmărire penală nul trebuie desființat, astfel încât el să nu mai producă efecte juridice. Într-o atare situație, dacă este posibil, se va dispune refacerea respectivului act în condiții de legalitate. Împrejurarea că nelegalitatea vizează administrarea unui mijloc de probă în cursul urmăririi penale, iar în cursul judecății ar fi posibilă readministrarea acestuia, nu reprezintă un motiv pertinent pentru a se evita sancțiunea nulității și excluderea probei, întrucât un atare procedeu validează în realitate actul nul și nu înlătură vătămarea. În acest sens, ne exprimăm dezacordul față de o soluție de practică judiciară prin care s-a constatat că organul de urmărire penală a procedat la efectuarea actelor de urmărire penală și la administrarea probelor (în principal, audieri de martori) fără a-l încunoștința pe avocatul inculpatului, deși acesta formulase cerere pentru a asista la efectuarea tuturor actelor, în temeiul art. 92 din Codul de procedură penală. Judecătorul a precizat că situația constituie o încălcare a dispozițiilor legale și a condus la nerespectarea dreptului la apărare al inculpatului, dar a refuzat anularea actelor și excluderea probelor, motivând că, în cursul judecății, martorii pot fi ascultați de instanță, în prezența apărătorului inculpatului, ceea ce ar înlătura vătămarea<sup>[2]</sup>. Soluția este greșită din două considerente. În primul rând, chiar dacă reaudierea martorilor este legal posibilă în fața instanței de judecată, prin

<sup>[1]</sup> A. ZARAFIU, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*, op. cit., p. 276; M. UDROIU, *Sinteze de Procedură penală. Partea generală*, op. cit., p. 1171.

<sup>[2]</sup> C.A. Oradea, Secția penală, încheierea nr. 83/2015, în C. Moisă, op. cit., p. 33-37.

decizia de a nu anula și de a nu exclude declarațiile acestora din faza de urmărire penală s-a ajuns la situația existenței în cauză a două mijloace de probă: pe de o parte, declarațiile date la organul de urmărire penală, deși acestea sunt nelegale și au încălcat în mod evident dreptul inculpatului la apărare, iar, pe de altă parte, declarațiile acelorași martori din cursul judecății, luate în urma readministrării probei. Or, potrivit art. 103 alin. (1) din Codul de procedură penală, nu există nicio ordine de preferință între mijloacele de probă, ceea ce înseamnă că, la momentul aprecierii probelor în cursul deliberării, instanța ar putea să considere că tocmai declarațiile date la urmărirea penală sunt cele care reflectă adevărul, și nu cele de la judecată, prin urmare, să își întemeieze soluția pe primele și să le înlăture pe secundele. S-ar ajunge astfel ca hotărârea judecătorească să se fundamenteze tocmai pe actele nule și pe probele nelegale. În al doilea rând, soluția este greșită și pentru că legalitatea administrării probelor din urmărirea penală se evaluează în faza camerei preliminare, adică înaintea judecății. La acest moment, judecătorul nu poate anticipa dacă martorii vor mai putea fi efectiv reaudiați în cursul judecății; readministrarea probelor este legal posibilă, dar ea trebuie să fie posibilă și faptic. În speță, judecătorul s-a referit la posibilitatea legală a reaudierii martorilor, dar nu avea cum să prezică viitorul; de pildă, se poate întâmpla ca martorii să decedeze, să dispară, să plece din țară spre destinații necunoscute. Într-o atare situație, singurele mijloace de probă ar rămâne declarațiile pe care martorii le-au dat în fața organelor de urmărire penală (tocmai pentru că nu au fost anulate), care sunt însă nelegale și în mod normal nu pot sta la baza hotărârii judecătorești;

3. persoana care o invocă (procuror, suspect, inculpat, celelalte părți, persoana vătămată) să justifice un *interes procesual propriu*. Spre exemplu, în cazul unui *consortium litis* (mai mulți inculpați aparținând aceluiași grup procesual), inculpații condamnați de instanță la pedeapsa detențiunii pe viață și care au fost în mod corect citați la judecarea cauzei, fiind prezenți, nu vor putea invoca în apel greșita îndeplinire a procedurii de citare a inculpatului față de care prima instanță a pronunțat achitarea, *întrucât ei nu au interes procesual propriu* în acest sens. Precizăm că, în urma Deciziei Curții Constituționale nr. 554/2017<sup>[1]</sup>, nulitatea relativă poate fi invocată din oficiu și de judecător (evident, nu se pune problema ca acesta să dovedească vreun interes).

Nulitatea relativă se invocă *în cursul sau imediat după efectuarea actului ori poate fi invocată cel mai târziu*:

– *până la închiderea procedurii de cameră preliminară*, dacă încălcarea a avut loc în cursul urmăririi penale sau în procedura de cameră preliminară. Având în vedere interdicția impusă de art. 347 alin. (4) din Codul de procedură penală, în contestația împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară de la instanța sesizată cu rechizitoriul nu mai pot fi invocate decât acele cazuri de nulitate relativă care au fost puse în discuție în fața judecătorului a cărui încheiere a fost atacată, iar nu unele noi [practic, sintagma „închiderea procedurii de cameră preliminară” are o semnificație diferită în cazul nulității relative față de nulitatea absolută prevăzută

[1] M. Of. nr. 1013 din 21 decembrie 2017.

de art. 281 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură penală. Astfel, această ipoteză de nulitate absolută poate fi invocată direct în contestația formulată în procedura de cameră preliminară, în timp ce aspectele ce atrag nulitatea relativă trebuie ridicate în fața judecătorului de cameră preliminară sesizat cu rechizitoriul, numai în aceste condiții putând să mai fie supuse dezbaterii în cadrul contestației];

– *până la primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită*, dacă instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției și încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale;

– *până la următorul termen de judecată cu procedură completă*, dacă încălcarea a intervenit în cursul judecății.

Nulitatea relativă *se acoperă* în două situații, și anume când:

– persoana interesată nu a invocat-o în termenul stabilit de lege;

– persoana interesată a renunțat în mod expres la invocarea ei (aceasta înseamnă că nu se mai așteaptă împlinirea termenului, dacă persoana ce putea invoca nulitatea precizează, în mod expres, că înțelege să renunțe la aceasta).

## §5. Comparație între nulitatea absolută și cea relativă

Între cele două tipuri de nulități există următoarele *asemănări*:

– ambele presupun *încălcări ale unor dispoziții legale* ce reglementează desfășurarea procesului penal;

– ambele sunt condiționate de *existența unei vătămări* aduse drepturilor părților și subiecților procesuali principali;

– odată constatate, ambele produc aceleași *efecte*;

– în ambele tipuri, nulitatea operează de la momentul *efectuării* actului nelegal, nu de la momentul constatării nulității.

*Deosebiri*le între cele două tipuri de nulități sunt următoarele:

– *nulitatea absolută* intervine numai pentru *încălcarea anumitor dispoziții legale, indicate expres și limitativ*, în timp ce *nulitatea relativă* intervine pentru nerespectarea *oricărei alte dispoziții legale*;

– *nulitatea absolută* poate fi invocată de *oricine* (instanță, procuror, parte, subiect procesual principal), *fără a fi necesar să dovedească un interes procesual propriu*, pe când *nulitatea relativă* poate fi invocată numai de *judecător, de procuror și de acea parte sau subiect procesual principal care dovedește un asemenea interes*;

– în cazul *nulității absolute* vătămarea procesuală *se prezumă absolut*, pe când *la nulitatea relativă trebuie dovedită*;

– nulitățile intervenite în cursul urmăririi penale și al camerei preliminare pot fi invocate până la „închiderea procedurii în camera preliminară”<sup>[1]</sup>, dar sintagma are *sens diferit* în raport de tipul de nulitate – în cazul nulității absolute se include

<sup>[1]</sup> Cu excepția cazului prevăzut la art. 281 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, care, chiar dacă a intervenit în cursul urmăririi penale sau al camerei preliminare, poate fi invocat în orice stare a procesului.